

בס"ד. יום ה' י"ג תמוז תשס"ט

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי בבא מציעא דף מו-נב (י-4)

(א) 1. האם מטבע נקנה בחליפין, ומהיכן הוכיחה הגמ'. 2. מה האפשרויות לקנות מעות שאינם נמצאות בידו. 3. האם מותר לקחת מעות אצל שולחני על מנת לתת שכר לפועלים, ולתת לו לאחר מיוכך יותר ממה שקיבל ממנו, אם כן מדוע. 4. מה החילוק בין "דינר יפה" ל"יפה דינר", ולמאי נפקה מינה.

(ב) 1. באר, "כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו", ומה מכריח את הפירושים. 2. האם שור פרי הוא, ומה מוכרח לגרוס בגמ' אי לאו פרי הוא. 3. כמו מי בעינן שיסבור מאן דאמר פירות לא עבדי חליפין. 4. ריש לקיש דאית ליה מעות אינן קונות מן התורה, איך צריך לפרש ל"כל הנעשה דמים וכו'", ומדוע.

ג) 1. "מכור לי באלו", מה הדין גם לענין אונאה. 2. מה היתה ההווה אמינא בביאור דברים אלו ומה המסקנה, 3. מה סבר בעל המימרא לענין קנין כסף במטלטלין, ומה לענין אי מטבע נעשה חליפין. 4. מה הטעם שקונים בכליו של מקנה. 5. מה ילפינן מקרא דעל הגאולה ועל התמורה.

ד) 1. האם מעות קונות מדאורייתא, ומניין. 2. אי קונות מאי טעמא אינו קונה מדרבנן. פרט. 3. האם משיכה קונה מדאורייתא, ומניין. 4. האם יש תנא שבודאי סבר מעות קונות מדאורייתא, מי הוא ומנין מוכח שסבר כן.

ה) 1. מתי עוברים על "מי שפרע". 2. מה היא "תשומת יד". 3. מה דומה לתשומת יד ואיך אוקמה הגמ' להא. 3. כמו מי הוכיח רבא, בר' יוחנן או ריש לקיש, ואיך הוכיח. כתוב בקיצור.

ו) 1. מה עושים במי שעבר על מי שפרע ומהיכן ילפינן. 2. באיזה סוגי ערבון דיברה הגמ'. 3. מה ההבדל בין ערבון דקרקע למטלטלין, ומדוע.

ז) 1. מלווה את חברו על המשכון ואינו שוה אלא פלג, במאי פליגי למסקנא דגמ', ומה סבר ר' יהודה הנשיא למסקנא. 2. מה ילפינן "מהיין צדק" ומה לא ילפינן. 3. מי שפסק מזונות לפועלים יהודים, במה מתחייב והאם יכול לשנות דבריו, ומה היה במעשה דבנו דר' מתיא בן חרש, ומדוע. 4. תאר מקרה שהביא הגמ' לענין מתנה מועטת, ומה דינה. ומאי נפקא מינה בינה למתנה מרובה אליבא דר' יוחנן.

ח) 1. הנותן רשות לחבירו לשים דבר בביתו האם מקבל עליו שמירה, פרט. 2. באיזה אופן פירשה הגמ' דברי ר' שמעון, שכשהכסף ביד המוכר והפירות ביד הלקוח אינו יכול לחזור בו, ומה הטעם. 3. במאי פליגי רב ושמואל לענין שיעור אונאה, ובאיזה אופן מדברת המשנה לשיטתם.

ט) 1. מה הם שני הצדדים שנסתפקה בהם הגמ' לענין פחות משותת לרבנן, ומאי נפקא מינה בין האי גוונא לשתות. 2. ואיך רצתה הגמ' להוכיח ממתניתין. 3. האם מה שאמר ר' טרפון שליש האם דינו שוה לשתות לרבנן. ומה יוצא לפי זה.

(י) 1. מה הם שני הצדדים שנסתפקה בהם הגמ' לענין יותר משתות לרבנן. ומאי נפקא מינה בין האי גוונא לשתות. 2. מה פסק רבא הלכה.

(יא) 1. האם תגרי לוד היו רגילים לטעות, הוכיח. 2. האם שיעור בכדי שיראה, שייך למוכר ולקונה, נמק. 3. האם יש טענת אונאה בקונה מבעל הבית, פרט ונמק. 4. באר דברי ר' יהודה, אין אונאה לתגר.

(יב) 1. האומר על מנת שאין לך בו אונאה, והאומר על מנת שאין בו אונאה, ונתגלה שנתאנה בשתות, מה הדין, ומדוע. 2. מה הוא הנושא ונותן באמנה, ובאיזה אופן אסור, נמק מדוע.

יג) 1. כמה השנוי שתהיה אונאה גבי סלע שנחסרה, והאם יש סתירה בין הבריתא למשנה, ומדוע. 2. מאי שנא בין סלע לחפץ, ומדוע. 3. כמה שיעורים מצינו לענין חיסור הסלע, ומה דינם. 4. כמה סוגי דינר הזכירה הגמ' ומאי נפקא מינה בינייהו, ומדוע.

יד) 1. מה חילקה המשנה בין כרכים לכפרים, ולענין מה, נמק. 2. מה היתה ההווה אמינא לבאר דברי חזקי, "כשהוא בא לפורטה פורטה בשויה בא לחללה מחללה ביפה". ומה במסקנה, ומדוע.

תשובות למבחן שבועי בבא מציעא דף מו - נב

תשובה א.

1. רב פפא סבר בתחילה דנקנה ונדחה מכח מתני' דמעש"ש דמקנה הפירות כדי להפטר מחומש כיון שאין בידו המעות ולא מקנה המעות בסודר אף שאינן אצלו (ודהכי עדיף דהו"ל נוכראה) וע"כ דאינו נקנה, וכן ר"פ גופיה הדר ביה דהקנה אגב קרקע להרשאה ולא בסודר.
2. א. נקנה בחליפין בחליפין, וכן אגב קרקע לכו"ע. [וכן באודיתא].
3. באופן שקונה בקנין שרי, וכגון אי מטבע נקנה ועושה חליפין. ולמאי דקיי"ל שאין נקנה לא שרי אלא בפרוטות שאינו מטבע גמור שנקנה בחליפין, או בתורת הלואה כשיש לו בביתו ומשום דביש לו שרי אפי' הלואה וכתבו התוס' דדוקא כשאינו מחזיר אותו מטבע שקיבל דהו"ל כמקח וממכר ולא כהלואה. (וסתימת רש"י צ"ע).
4. דינר יפה משמע דינר שיוצא בהוצאה ויפה דינר משמע שווי של דינר והגמ' אומרת בתי' א' דעסקינן בפרוטות דכן מוכח דקתני יפה דינר ולא דינר יפה ורק זה מותר אך דינר ממש הוא ריבית.

תשובה ב.

1. אי מטבע עושה חליפין, נעשה דמים באחר היינו מטבע שבו משערין כל דבר אחר ואי אין מטבע נעשה חליפין ע"כ צריך לפרש כל הנישום באחר דהיינו כל מילי שצריך לשומו במטבע אחר ופרש"י דהיינו כל מילי ואף פירי ולתוס' היינו חוץ ממטבע אבל אינו כולל פירי בהכרח, ולמ"ד אין פירי עושין חליפין מפרשינן כל דבר שבתחילה קנאו והתחייב לו ממון ועכשיו בא לקנות דבר אחר בחוב כיון שזכה זה בחוב קונה את החפץ החדש. ועוד כתבו התוס' דלמ"ד כליו של קונה זכה זה היינו המוכר ונתחייב זה היינו הקונה באונס החליפין, ולמ"ד בכליו של מקנה כיון שזכה לוקח נתחייב מוכר ליתן לו חליפין ואי לא גרסינן זה בתרא הוא איפכא - א"נ דאף למ"ד כליו של מקנה זכה זה היינו המוכר שזוכה בהנאת קבלת חליפין.
2. לרש"י הוא פרי ולתוס' הוא כלי שחורשין בו וכן למשוי וגרסינן "בשר שור" דהוי פרי.
3. כר' יוחנן דמעוה קונות ד"ת וא"כ מוקי בכה"ג שקונה עתה בחוב שמחמת קנין הראשון, דהוי מעוה דלא שכיחי וקנו אבל ר"ל ע"כ סבר כר"ש דפירי עבדי חליפין. כיון דלעולם מעוה אינו קונות ואיך יפרש המשנה דהחליף שור בפרה. ולרש"י זה גם לפי האמת אבל לתוס' כ"ז דוקא למאי דס"ד דמיירי ב"בשר שור" אבל למאי דדחינן דכל הנישום מתני' אתי למעוטי מטבע ולא מיירי בפרי כלל אלא בשור ממש וא"כ ר"נ א"צ לתרץ כר"י וכן ר"ל א"צ לתרץ כר"ש.

תשובה ג.

1. רב הונא אמר דקנה אף שהוא כסף לקנות מטלטלין ולגבי הונאה רבה אמר דאיכא הונאה כיון שאמר מכור ור' אבא אמר בדעת ר"ה דליכא הונאה שהסכים לקנות באלו בלא שידע כמה.
2. ס"ד טעמא דר"ה משום דמטבע עושה חליפין ודחי דסבר כר"י דמדאור' מעוה קונות וכיון דהוי לא שכיח כה"ג לא ביטלו רבנן הקנין, וא"כ מדין כסף הוא.
3. אי סבר דעושה חליפין מטבע אין ראייה מה סבר לענין כסף ואי סבר דאין מטבע עושה חליפין ע"כ סבר כר"י דד"ת מעוה קונות ואיכא דאמרי דבהדיא אמר ר"ה דאין מטבע עושה חליפין.
4. ס"ד דהוי כעין אגב ודחי דבהדיא הנאה דמקבל מיניה גמר ומקני.
5. גאולה היינו מכירה ותמורה היינו חליפין ופרש"י מכירה היינו שמכר בדמים ובאים לקיים המקח וחליפין היינו כלי בכלי ותוס' פי' דגאולה קני, בכסף או משיכה ותמורה היינו חליפין שוה בשוה וקמ"ל דמהני אף בפירי.

תשובה ד.

1. לר"י קונות מדאור' ופרש"י (מו): מדכתיב בהקדש ונתן הכסף וקם לו ור"ל סבר משיכה מדאור' דכתיב או קנה מיד עמיתך ומדסמין מיד לקנה ש"מ דקנין במשיכה דוקא. ור"י לא דריש מהאי קרא אלא דאין הונאה בקרקע וכן הונאת לוקח (ולא דריש מהסמיכות כר"ל).
2. שמא יאמר לו נשרפו חטין בעלייה כלו' יהיה שריפה בבית המוכר באונס ולא יטרח להציל ועי' שהוא ברשותו יטרח ויציל א. דהוי

- ברשותו לחזור אם יוקירו. ב. לר"ת כדי שהלוקח לא יחזור בו אחר ששרף. ג. וכן פרש"י לדעת ר"ח לרבנן שיציל כדי שהלוקח לא יחזור בו. ולא תיקנו שיצטרכו שניהן דא"כ הלוקח יאמר למוכר נשרפו חיטך.
3. ר"ש סבר מדאו' מעות קונות מדסבר דדוקא מוכר חוזר ולא לוקח ואי מדאו' בעינן משיכה מאי נ"מ.

תשובה ה.

1. בשלמא לר"י י"ל משום שקני מדאו' עי' כסף אבל לר"ל צ"ל משום דברים בצירוף מעות אף דליכא קנין.
2. תשומת יד הינו הלואה ור"ח העמיד שיחד כלי להלואתו ואח"כ כפר דאל"כ לא יתחייב ע"ז קרבן וכן בעושק דאהדריה קרא מיירי שנטלו ומשכו וחזר והפקיד אצלו דאל"כ לא קני (לר"ל) והא דלא אהדריה בהדיא לתשומת יד ללמדנו כר"ל דבלא משיכה לא קני.
3. כר"ל מקרא דלא אהדריה לתשומת יד בהדיא וכנ"ל. וכן מברייתא דנתנה לבלן למעות של הקדש מעל וקתני שאומר לו הרי מרחץ לפניך ומשמע דדוקא משום דהוי קרקע דלא שייך משיכה אבל במטלטלין כגון ספר לא מעל דלא קני בכסף מידי וע"כ דאינו קונה מדאו'.

תשובה ו.

1. אביי אמר דמודעינן ליה ולא לייטינן ליה דכתיב ונשיא בעמך לא תאור ורבא אמר לייטינן מדאינו עושה מעשה עמך והראיה מדרי' חייא בר יוסף ששאל לר"י אם יחזור בו וא"ל ר"י שיקבל מי שפרע והרי א"צ להודיעו שהיה ת"ח (ודחינן דסבר כנגדו קונה ור"י א"ל כנגד כולו).
2. ר"י ורב נחלקו בנותן, מקצת דמים לשם פירעון ונחלקו אי קני כנגדו רק או כנגד כולו ובברייתא מיירי בערבון שנותנים לשם הבטחה שקונסים החוזר, אם יחזור הלוקח ימחל הערבון למוכר ואם יחזור המוכר יכפיל המקח כנגד הערבון ונחלקו אי מהני או לא דהוי אסמכתא ואי לא מהני קונה רק כנגד ערבונו. ובמקצת פרעון אמר רשב"ג דקנה הכל וא"א לחזור.
3. בקרקע לכו"ע קני כוליה כרשב"ג כיון שהוא קנין גמור אבל במטלטלין שאינו אלא לגבי מי שפרע נחלקו רב ור"י דלרב לא קני אלא כנגדו.

תשובה ז.

1. נחלקו אפי' כנגד המשכון דלרשב"ג אינו משמט כנגדו ולר"י הנשיא משמט דסבר דמשכון אינו אלא לזכרון דברים.
2. לרב ילפינן שלא ידבר א' בפה וא' בלב ולר"י ילפינן שדברים יש בהם מחוסרי אמנה מועטת דסמיך עליה.
3. ע"י התחלת המלאכה מתחייב ולפני כן הוי דברים ותליא אי דברים יש בהם מחוסרי אמנה ור"מ בן הרש שלח בנו לשכור פועלים וקצץ להם מזונות ור"מ ב"ח אמר דאפי' ע"י סעודת שלמה לא מקיים תנאו שהם בני אברהם יצחק ויעקב צא ואמור להם קודם שיתחילה במלאכה שאין להם אלא פת וקיטנית. ומשנינן לדעת ר' יוחנן כיון שלא היה מעצמו אלא ביחס לאביו לא סמכי על דיבורו ואם התחילו סבורים שאמר לאביו והסכים.
4. אמר לבן לוי שיתן לו מעשרותיו הוי מתנה מועטת שאין לישראל אלא טובת הנאה ויכול הלוי לסמוך ע"ז שיקיים דבריו ויפריש מזה תרומת מעשר ואם חזר בו אלא לו עליו אלא תרעומת והטעם לחלק בין מרובה למועטת, דבזה סמך דעתיה עליה.

תשובה ח.

1. נחלקו בזה רבי ורבנן דרבי סבר שאינו מקבל בסתמא ורבנן סברי דמקבל וכתבו התוס' לגבי הא ביתא קמך דאמרינן דאינו שומר בת"י א' כתבו דתליא ברבי ורבנן ובת"י ב' כתבו דדוקא כשא"ל כנוס הוי קבלת שמירה אבל בא"ל ביתא קמך משמע שאינו מקבל שמירה.
2. כשהיתה עליה של לוקח מושכרת ביד המוכר ושם הפירות דכיון שהלוקח שם יכול לטרוח ולהציל אם יהיה דליקה ולהכי ל"ש טעמא דנשרפו חטיף בעליה.
3. לרב הכל תלוי בשתות מקח ולשמואל אף שתות מעות הוי כשתות כגון ז' בו' או ה בו' לשמואל הוי כשתות. והא דקתני ד' לכ"ד לשמואל היינו שמכר לו שדה עשרים בכ"ד דהוי שתות מעות ולרב צ"ל שמכר כ"ד ככ"ח שיש שיעור שתות מקח יותר. וכמו כן בדברי ר"ש ח' לכ"ד לשמואל מכר ט"ז בכ"ד ולרב כ"ד בל"ב.

תשובה ט.

1. אי הוי מחילה לאלתר או רק בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולהאי גיסא הנ"מ בין פחות משתות לשותות היינו דבשתות רצה המתאנה יכול לבטל המקח או לתבוע אונאתו ובפחות משתות א"א לבטל המקח.
2. בעינן להוכיח מדחזרו לדברי חכמים ואי הוי מחילה לאלתר ודאי עדיף להם דעד שליש יהיה מחילה לאלתר דס"ד דפחות משליש לר"ט הוי כפחות משתות לרבנן. (ודחי דפחות משליש הוי כשתות).
3. לס"ד עד שליש כעד שתות ולהכי מקשינן אמאי חזרו אי הוי מחילה לאלתר ומשינן דעד שליש הוי כשתות עצמה וא"כ אינו מחילה אלא לאחר כל היום לר"ט ולהכי חזרו לדברי חכמים (ובשתות עצמה לרש"י תליא בלישני אי הוי ביטול מקח לעולם או בכדי שיראה ולתוס' ודאי הוי כפחות משתות).

תשובה י.

1. אי הוי ביטול מקח לעולם או רק עד כדי שיראה. ולהאי גיסא נ"מ בינו לשותות דבשתות רק המתאנה ידו על העליונה ואילו ביותר משתות שניהם חוזרים.
2. פחות משתות נקנה, שתות קנה ומחזיר, יתר משתות שניהם חוזרים וזו"כ ככדי שיראה. ופרש"י בפחות משתות הוי מחילה לאלתר ובשתות אין יד לוקח על העליונה אלא תובע אונאתו וא"כ זו"כ קאי אשתות ואיתר משתות. ותוס' פי' דשתות קנה היינו אם ירצה ויכול המתאנה לבטל המקח.

תשובה יא.

1. בעינן לסיועי לר"נ דאמר דמוכר לעולם חוזר מדחזרו לדברי חכמים ואי מוכר כלוקח לענין הזמן א"כ הם מרויחים ג"כ מזמנו דר"ט אם הם יתאנו ומשינן דלא שכיח דטעו ואין ראייה לר"נ.
2. ר"נ אמר דדוקא ללוקח משום דמקחו בידו ומראהו אבל מוכר אינו יכול להראות אלא עד שזודמן לו דבר אחר כעין זה.
3. בעה"ב המוכר כלי תשמישיו אין הונאה דידוע שמוכרן ביוקר והו"ל כאומר יודע אני שאינו שוה כ"כ ואמנם אם מוכר דבר שעומר לסחורה יש הונאה.
4. א. דאפי' פחות מכדי אונאה חוזר (דתיקנו משום כדי חייו) ב. בספסירא שקנה ומיד מכר וא"כ ידע שויו ואם נתאנה אין לו הונאה והכי מסקינן מכח ברייתא.

תשובה יב.

1. ע"מ שאין לך הונאה נחלקו רב ושמואל דרב אמר יש בו הונאה ואף לר"י דבדבר שבממון תנאו קיים הכא לא ידע דמחיל אבל לאביי נדחה ורב סבר דוקא כר"מ. ולשמואל אין בו אונאה ואף לר"מ כיון דלא ודאי דעקר והאומר ע"מ שאין בו אונאה יש בו הונאה ופרש"י דהבטיחו שאין אונאה והוי מק"ט ובטל המקח ותוס' פי' שאומר ע"מ שלא יחול דין התורה של אונאה וזה א"א לעקור דין התורה והוי כשאר אונאת שתות.
2. לרש"י שנותן לאחר סחורה למכור ואסור שיתן לו למכור ב' דברים א' חריף ויהיו מעות המקח ביד השליח בינתים ע"מ שימכור גם את הרע שיש בו טירחא דנמצא שבשכר המתנת המעות טורח למכור לו והוי ריבית ולתוס' מיירי במוכר שקנה מאחר והלוקח א"ל אני מאמינך בכמה קנית ואוסיף ע"ז מעט ואם קנה י' חפצים חלקם משובחים וחלקם גרועים ב' זהובים לא יחשב המשובחים בשוים האמיתיים והגרועים לפי החשבון ה' זהובים דהוי אונאה.

תשובה יג.

1. לר"מ א' מכ"ד איסר לדינר והיינו ד' איסרים לסלע לר"י או מ"ב פונדיון לדינר לר"ש ב' פונדיונים לדינר דהוי שתות. ואף דבמתניתין קתני עד כמה לא יהא ובבריתא תני עד כמה יהא משנינן דתנא דמתניתין קחשיב מלמטה למעלה ולא עד בכלל ותנא דברייתא קחשיב מלמעלה למטה כלומר דביותר מכך ודאי הוי אונאה עד שיעור זה ועד בכלל.
2. לאביי אין חילוק ולרבא בחפץ אמרי אינשי עשיק לגביך כלו' קנה במחיר יקר בשביל בגד ואילו סלע כיון דלא סגי ליה מקפיד (וכתבו התוס' דאף דאוכל וכן נתאנה מוכר ליכא סברת עשיק לגבך מ"מ לא פלוג א"נ העיקר כטעם סלע דלא סגי).
3. סלע שחסרה והוי כשקל רשאי להוציאו בשקל, ואם חסרה יותר מזה לא יוציאנה כלל שירמו בה להוציאה בתורת שקל כיון שבא מסלע לא ניכר פחיתתו. וחסר פחות מחציו נחלקו בזה אי יקוף או יקיים, ולאביי חסרה איסר יותר משיעור אונאה אסור להוציאה והיינו אף אם דעתו להחזיר האונאה א"נ שיקוף לגמרי בכה"ג.
4. דינר הבא משקל מותר לקיימו שניכר פחיתתו אבל אם בא מסלע אסור שלא ניכר פחיתתו מתוך שבא ממטבע גדול.

תשובה יד.

1. דזמן תביעת אונאה של סלע בכרכים משיראה לשולחני וכפרים עד ערבי שבתות ואביי אמר דכמו כן לענין טלית בכפרים תלוי בע"ש ורבא משני דטלית מראה מיד אף בכפרים ודוקא מטבע לא כל אדם מבין בזה וא"כ בכפרים דלא שכיח שולחני ממתין עד ע"ש שהולך לקנות צרכי שבת בכרך.
2. לרש"י וריב"ן לס"ד אף שיפרטנה אצל שולחני יטול רק שויה מ"מ יכול לחלל המעש"ש בשיעור סלע שלם אף שיש בו שיעור אונאה. והמסקנא שלא יחללנה אלא בשיעור ששוה בודאי וביפה הינו כמו יפה שצריך שיעור ודאי. ולתוס' לס"ד בשיעור אונאה מחלל בשויה הפחות וקמ"ל שאינו כאסימון אף שיש דקפדי ע"ז לא לקבלו כלל ויש שמפחיתים יותר מפחיתתו. ומסקינן דלא יצמצם בשיעורו אלא כמו ביפה שאין מצמצמים כך בזה לא יצמצם שיעורו. ועוד פי' בתוס' דמירי פחות משעור אונאה וס"ד שמחללו בשויו בסלע שלם ואף שהשולחני מקפיד על פחות משיעור אונאה לא איכפ"ל ומסקינן דלא יצמצם אלא בתורת יפה.